

यत्तुबुद्धेचेत्क्षेमप्रापणमिहैवनदुःखमुपलभेतेत्यार्षवचनमुदाहृतं तत्राह निर्द्वद्वाइति निर्द्वद्वाः शीतोष्णादिजहर्षविषादशून्याः अतएवनिर्नमस्काराः न कंचिन्मस्कुर्वन्ति यतः निराशीर्बधनाः प्रार्थनापाशशून्याः यतः पापेभ्योवासनाहेतुभ्योविमुक्ताः शुचयः स्वभावशुद्धाः अमला आगंतुकदोषशून्याः यतएवंविधाभरतसंवर्तादयो बहव उपलभ्यन्तेऽतः आपस्तंबोक्तिर्ज्ञानानधिकारिणां कर्मणिश्रद्धोत्पादनार्था अन्यथापूर्वा दाहतेन तदीयेन ज्ञानफलाभ्युपगमवचनेन विरोधः स्यात् एतेन गौतमोक्तिरपि ऐकाग्रम्यपराव्याख्यातावेदितव्या ॥ २ ॥ ३ ॥ लोकाः लोकांत इति काम्यमाना विषयाः सनातनाः नित्यसिद्धाः तएते सत्याः कामा अनृतापिधाना इति श्रुतेः अनृतं देहादितादात्म्याध्यासः गार्हस्थ्ये असत्यस्वर्गादिप्रदकर्माधिकारनिमित्ते किमपि प्रयोजनं नास्ति नहि प्राप्तसाम्राज्यो भिक्षामन्विच्छति ॥ ४ ॥ ननु तथापि कैकेयजनकादीनां गार्हस्थ्येव विद्वत्त्वदर्शनात्कर्मसमुच्चितैव विद्याफलाय भवतीत्यभिप्रेत्याह यदीति यदि एषा निर्द्वद्वादिविशेषणवत्तैव ज्ञाननिष्ठा तर्हि सा गार्हस्थ्यमंतरेण न भवति प्रवर्तते एनां निष्ठां दातुं समर्थो भवति ॥ ५ ॥ ६ ॥

निर्द्वद्वा निर्नमस्कारानिराशीर्बधनावुधाः ॥ विमुक्ताः सर्वपापेभ्यश्चरन्ति शुचयोऽमलाः ॥ २ ॥ अपवर्गेयसंत्यागे बुद्धौ च कृतनिश्चयाः ॥ ब्रह्मिष्ठा ब्रह्मभूताश्च ब्रह्म ण्येव कृतालयाः ॥ ३ ॥ विशोकानष्टरजसस्तेषां लोकाः सनातनाः ॥ तेषां गतिं परां प्राप्य गार्हस्थ्ये किं प्रयोजनं ॥ ४ ॥ स्यूमरश्मिरुवाच यद्येषां परमाका ष्ठा यद्येषां परमागतिः ॥ गृहस्थानव्यपाश्रित्य नाश्रमोन्यः प्रवर्तते ॥ ५ ॥ यथामातरमाश्रित्य सर्वे जीवंति जंतवः ॥ एवंगार्हस्थ्यमाश्रित्य वर्तत इतराश्रमाः ॥ ६ ॥ गृहस्थएव यजते गृहस्थस्तप्यते तपः ॥ गार्हस्थ्यमस्य धर्मस्य मूलं यत्किंचिदेजते ॥ ७ ॥ प्रजनाद्यभिनिर्वृत्ताः सर्वे प्राणभृतो जनाः ॥ प्रजनंचाप्युतान्यत्र न कथं चन विद्यते ॥ ८ ॥ यास्तु स्युर्बहिरोषध्यो बहिरन्यास्तथाद्रिजाः ॥ ओषधिभ्यो बहिर्यस्मात्प्राणात्कश्चिन्नदृश्यते ॥ ९ ॥ कस्यैषावाग्भवेत्सत्यामोक्षो नास्ति गृहादि ति ॥ अश्रद्धयानैरप्राज्ञैः सूक्ष्मदर्शनवर्जितैः ॥ १० ॥ निरासैरलसैः श्रतैस्तप्यमानैः स्वकर्मभिः ॥ शमस्योपरमोदृष्टः प्रव्रज्यायामपंडितैः ॥ ११ ॥

एजते एजकंपने यत्किंचित्सुखार्थी चेष्टेत तस्य धर्मफलस्य सुखस्य मूलं गार्हस्थ्यमेव ॥ ७ ॥ जनाः येन प्रजनादिना प्रजोत्पादनादिना अभिनिर्वृत्ताः सर्वतः सुखिनो भवन्ति तत्प्रजनं प्रजनादि अन्यत्राश्रमांतरेना स्ति ॥ ८ ॥ यास्त्विति बर्हीषितृणानि ओषध्यो धान्यानि बहिरन्या ओषध्योऽद्रिजाः सोमपूतिकाद्यास्तासामपि मूलं दृष्ट्यादि गार्हस्थ्यमेवेति व्यवहितातीतेन संबंधः तथास्याह अग्नौ प्रास्ताहुतिः सम्यगादित्य मुपतिष्ठते आदित्याज्जायते दृष्टिर्दृष्टेरन्ततः प्रजा इति ओषधिभ्यः प्राणादिति समानाधिकरणे पंचम्यौ ओषध्यात्मकात् प्राणाद्बहिर्न कश्चिन्नदृश्यते अतो विश्वोत्पत्त्यादि हेतुर्गार्हस्थ्यमेवेति भावः ॥ ९ ॥ तथापि मो क्षसाधनत्वं गार्हस्थ्यस्य नास्तीत्याशंक्याह कस्येति ॥ १० ॥ निरासैः अप्रतिष्ठैः काणत्वादिदोषाद्गार्हस्थ्यं कर्तुमशक्तैरित्यर्थः अतएव स्वकर्मभिः काणत्वादिप्रदैः प्राकृतैस्तप्यमानैः ॥ ११ ॥